

طلحه و زبیر در قرآن

کلیدواژه: طلحه، زبیر، شأن نزول، آیات قرآن.

برسش: آیا آیاتی از قرآن کریم در شأن طلحه و زبیر نازل شده است؟

پاسخ: طلحه و زبیر از اولین مسلمانان و از مهاجران پیش‌تازی بودند که در ابتدای اسلام، عمل کرد مثبت و چشم‌گیری داشتند. با این وجود، برخی نقاط ضعف در زمان پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) از آنان مشاهده شد و بعد از پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و در زمان خلافت امام علی (علیه‌السلام) عمل‌کردی کاملاً منفی داشتند.

فهرست مندرجات

- ۱ - طلحه و زبیر
- ۲ - آیات قرآن
  - ۲.۱ - آیه ۸ سوره انفال
  - ۲.۱.۱ - روایتی از ابن عوام
  - ۲.۱.۲ - روایتی از مطرف
  - ۲.۲ - آیه ۳۳ سوره احزاب
  - ۲.۲ - آیه ۴۰ سوره اعراف
  - ۲.۲.۱ - روایتی از امام صادق
  - ۲.۴ - آیه ۲۳ سوره احزاب
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

طلحه و زبیر

طلحه و زبیر از اولین مسلمانان و از مهاجران پیش‌تازی بودند که در ابتدای اسلام، عمل کرد مثبت و چشم‌گیری داشتند. با این وجود، برخی نقاط ضعف در زمان پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) از آنان مشاهده شد و بعد از پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و در زمان خلافت امام علی (علیه‌السلام) عمل‌کردی کاملاً منفی داشتند که به هیچ وجه قابل دفاع نیست.

آیات قرآن

نقل‌هایی وجود دارد که برخی آیات را به این دو صحابی ارتباط می‌دهد. برخی از آنها به عنوان شأن نزول مطرح شده و برخی نیز به عنوان جری و تطبیق است. در ذیل بدون آن‌که وارد بررسی سندی شویم، به برخی از این نقل‌ها اشاره می‌کنیم:

← آیه ۸ سوره انفال

۱. «وَ اتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ». [۱] از فتنه‌ای بهراسید که عواقبش تنها دامن‌گیر ستم‌کاران نخواهد شد و ... [۲]

در همین زمینه نقل شده است که این آیه در جنگ بدر نازل شد؛ اما این فتنه در روز جنگ جمل دامن‌گیر آنان شد؛ زیرا در آنجا بود که طلحه و زبیری که هر دو از بدویون به شمار می‌آمدند، در نبرد با سپاهیان حضرت علی (علیه‌السلام) کشته شدند.

← روایتی از ابن عوام

در تفسیر «الدر المنثور» از زبیر بن عوام نقل است که می‌گفت: ما آیه «وَ اتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ ...»، را مکرر می‌خواندیم؛ ولی گمان نداشتیم که خود مصداق آن باشیم؛ اما اکنون فهمیدیم که مراد از آیه ما هستیم.

← روایتی از مطرف

در همین کتاب از مطرف روایت شده که من به زبیر بن عوام می‌گفتم: یا اباعبدالله! خلیفه (عثمان) را یاری نکردید تا هنگامی که کشته شد و اکنون به خون‌خواهی او برخاسته‌اید! زبیر در پاسخ گفت: ما در زمان رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) زنانش را بر ما حرام می‌کند؛ درحالی‌که او یا زنان ما حق ازدواج دارد! من بعد از او با **تُصِيبَنَّ ...** را همواره می‌خواندیم اما گمان نداشتیم که خود مصداق آن باشیم تا این‌که فتنه در میان ما رخ داد. [۳]

← آیه ۳۳ سوره احزاب

هنگامی که آیه «الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ نَفْسِهِمْ وَ زَوَّجَهُ أَمْهَاتِهِمْ»، [۴] نازل شد و ازدواج با زنان پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) بر مسلمانان حرام شد، طلحه خشمناک شد و گفت مجید (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) زنانش را بر ما حرام می‌کند؛ درحالی‌که او یا زنان ما حق ازدواج دارد! من بعد از او با دخترعمویم عایشه ازدواج خواهم کرد!... به دنبال این سخنان بود که خداوند این آیه را نازل کرد: «وَ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَ لَا أَنْ تَنْكِحُوا زَوَّاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا»؛ [۵] و شما حق ندارید رسول خدا را آزار دهید و نه هرگز همسران او را بعد از او به همسری خود درآورید که این کار نزد خدا بزرگ است. این ماجرا با اندکی تفاوت در کتب معتبر اهل سنت و [۶] همچنین برخی منابع شیعی [۷] نقل شده است.

← آیه ۴۰ سوره اعراف

«إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا نُفَعِّجُ لَهُمْ آيَاتَ السَّمَاءِ وَلَا يَذُخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ»؛ [۸] کسانی که آیات ما را تکذیب کردند و در برابر آن تکبر ورزیدند، (هرگز) درهای آسمان به رویشان گشوده نمی‌شود و (هیچ‌گاه) داخل بهشت نخواهند شد، مگر این‌که شتر از سوراخ سوزن بگذرد! این‌گونه، گنهکاران را جزا می‌دهیم!

← روایتی از امام صادق

از امام جعفر صادق (علیه‌السلام) نقل می‌کنند این آیه درباره طلحه و زبیر نازل شده و منظور از **حمل**، شتر آنها در جنگ حمل است. [۹] [۱۰]

← آیه ۲۲ سوره احزاب

برخی منابع اهل سنت، آیه ۲۲ سوره احزاب («مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا») که مؤمنان را به **شهیدان** و منتظران تقسیم می‌کند، در مورد طلحه می‌دانند. وی با آن‌که در **جنگ احد** به شدت زخمی شد، اما از قافله **شهدا** باز ماند. [۱۱]

پانویس

۱. ↑ انفال/سوره ۸، آیه ۲۵.
۲. ↑ قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۱، ص ۲۷۱، محقق، مصحح، موسوی جزایری، سید طیب، قم، دارالکتاب، چاپ سوم، ۱۴۰۴ق.
۳. ↑ سیوطی، جلال‌الدین، الدر المنثور فی تفسیر المائور، ج ۴، ص ۴۶، قم، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، ۱۴۰۴ق.
۴. ↑ احزاب/سوره ۳۳، آیه ۶.
۵. ↑ احزاب/سوره ۳۳، آیه ۵۳.
۶. ↑ قرطبی، مجد بن احمد، الجامع لاحکام القرآن، ج ۱۴، ص ۲۲۸، تهران، ناصرخسرو، ۱۳۶۴ش.
۷. ↑ قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۲، ص ۱۹۵، محقق، مصحح، موسوی جزایری، سید طیب، قم، دارالکتاب، چاپ سوم، ۱۴۰۴ق.
۸. ↑ اعراف/سوره ۷، آیه ۴۰.
۹. ↑ قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۱، ص ۲۳۰، محقق، مصحح، موسوی جزایری، سید طیب، قم، دارالکتاب، چاپ سوم، ۱۴۰۴ق.
۱۰. ↑ بحرانی، سیدهاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۲، ص ۵۳۲، تهران، بنیاد بعثت، چاپ اول، ۱۴۱۶ق.
۱۱. ↑ واحدی، علی بن احمد، اسباب نزول القرآن، ص ۳۶۷، بیروت، دارالکتب العلمیة، ۱۴۱۱ق.

منبع

پایگاه اسلام کوئست، برگرفته از مقاله «طلحه و زبیر در قرآن»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۵/۶/۷.